

Voor beter dierenwelzijn moet je dieren aanpassen aan het systeem

Varkensstaarten couperen of zorgen dat de varkens geen behoefte hebben aan elkaars staarten te knabbelen? Ofwel: moet je om het dierenwelzijn te verbeteren het dier aanpassen en de staarten erafhalen of het systeem aanpassen aan het dier? Dit is een van de dilemma's die spelen rondom dierenwelzijn.

>> Prof Aart de Kruif, hoogleraar Verloskunde, voortplanting en bedrijfsgeneeskunde bij Universiteit Gent

'Het dier moet passen in het systeem waarvoor het bestemd is. Maar ook het systeem moet aan dit dier aangepast zijn. In het verleden is dit ook allebei gebeurd. Vroeger gaven koeien 5 liter melk per dag, nu – door fokken en verbeterde voeding – wel 40 liter. Een hoogproductief dier stelt veel hogere eisen aan de stal. In de dertig jaar oude ligboxenstal houden de koeien van tegenwoordig het niet vol. Ze zijn veel te snel versleten: ze worden kreupel, hebben mastitis, vermageren en lijden veel pijn. De fokkerij heeft het dier aangepast aan de behoeften van de mens. Maar dan moet ook het systeem aangepast worden aan de veranderde behoeften van het dier. Sommige boeren willen het systeem, bijvoorbeeld de stal of hun bedrijfsvoering, niet aanpassen en willen koeien die het goed doen in een ouderwetse stal. Ze willen koeien die tegen een stootje kunnen en makkelijker drachtig worden en kruisen de hoogproductieve koeien met andere meer robuuste rassen zoals Fleckvieh. Die passen beter in hun systeem. Het is dus altijd de wisselwerking tussen dier en omgeving.'

>> Ineke Eijck, consultant high health farming en dierenarts

'Het dier en het systeem horen in evenwicht te zijn vanuit het perspectief van diergezondheid. Bij megabedrijven, met heel veel dieren op één locatie, moet de gezondheid van de dieren aangepast zijn aan het systeem. Er zitten veel dieren dicht op elkaar wat de kans op een ziekte-uitbraak vergroot. Daarom gaat het om gesloten bedrijven, waar de dieren heel weinig ziektekiemen mogen hebben. Dat lukt alleen als bij de start van zo'n bedrijf de dieren via een keizersnede worden geboren. Later kunnen de biggen op natuurlijke wijze geboren worden. In een kiemarme omgeving heb je de meeste kans dat de dieren gezond blijven. Voor een dier is het toch ook prettig om nooit diarree te krijgen? Al vind ik dat andere ingrepen, zoals staarten couperen van varkens of castreren van biggen, nooit

nodig zou moeten zijn. De dieren moeten voldoende ruimte en afleiding hebben om staartbitten te voorkomen. Daarnaast heb je de kleinschalige landbouw in een natuurlijke omgeving waar de behoeften van het dier meer centraal staan. Dat kan nooit grootschalig, vind ik. Hier pas je het systeem aan zodat de dieren bijvoorbeeld kunnen wroeten.'

>> Aart van 't Land, Lely Industries

'Mijn eerste vraag is: wanneer heb je het over aanpassen? Bij genetische aanpassingen of alleen bij mechanische? En als je niet aanpast en aan de kant blijft staan kijken hoe dieren elkaar mishandelen? Is dat dan goed? Voor proefdieren gelden allerlei wettelijke maatregelen maar is daarmee het basisgeluk van het konijn geregeld? Bij Lely maken wij gebruik van inzichten in het gedrag van dieren. Jarenlang hebben we koeien geobserveerd en maken we bij de melkrobot gebruik van het routinematige gedrag van de dieren. We proberen de omstandigheden zo aan te passen dat de dieren met plezier dat doen wat wij willen: zich geheel vrijwillig laten melken. Daarbij gaat het om vele, soms kleine, aspecten zoals bijvoorbeeld goede ligboxen waarin de dieren makkelijk kunnen gaan liggen en opstaan.

Ook zagen we dat de koe niet opgesloten wil zijn, dus geven we ze de ruimte bij de melkrobot. Wij doen niet aan een gedwongen route om de koe naar de robot te krijgen. Als een koe niet komt, moet je je afvragen waarom. Misschien heeft ze wel klauwproblemen. De enige aanpassing is de selectie aan het begin, omdat sommige koeien niet in het systeem passen. Meestal heeft dat met de speenposities te maken.'

>> Sjoerd van der Wouw, Wakker Dier

'Een fatsoenlijk leven voor dieren moet het uitgangspunt zijn. Het systeem moet daaraan worden aangepast. Het tegendeel is helaas de praktijk. Snavels van kippen worden gekapt want anders gaan ze elkaar pikken, zegt de kippensector. Hoektandjes en staar-

ten gaan van biggen af want anders verwonden ze elkaar, zegt de varkenssector. Een blank kalf kan de wei niet in, zegt de kalversector, want daar kleurt het vlees rosé van. Varkens moeten tijdens veetransporten tegen elkaar aangepropt worden, volgens transporteurs, want anders vallen ze om in de bocht. Kippen kunnen niet naar buiten, want daar kunnen ze ziektes oplopen. Allemaal drogredenen van een sector die vlees produceert met een absurd lage kiloprijs, geproduceerd in goedkope prefabstallen. Een beter dierenwelzijn wordt als onmogelijk afgedaan omdat het niet past binnen het systeem. Daarom zijn kleine stapjes vooruit ook moeilijk en moeten we in een keer een grote stap maken naar een fatsoenlijke veesector.'

>> Marc Bracke, dierenarts, ethicus en onderzoeker dierenwelzijn bij Wageningen UR

'Om stelling te nemen heb je een begrippenkader en feitenkennis nodig. Het begrip "dierenwelzijn" definieer ik als de kwaliteit van leven zoals het dier dat zelf ervaart. Tot de omgeving van een dier horen niet alleen het hok met z'n inventaris maar ook de hokgeno-

ten (sociale omgeving) en de boer, inclusief alles wat 'management' heet. Het begrip "aanpassen" suggereert dat we controle en daarmee verantwoordelijkheid hebben over het dier en z'n omgeving. Feitenkennis is nodig omdat kennis de relatie tussen de begrippen beschrijft. Couperen van varkensstaarten, bijvoorbeeld, is een ingreep (management, dus "omgeving") die pijn doet en de kans op staartbijten verkleint (dierenwelzijn). Door couperen wordt niet alleen het dier aangepast (zonder staart minder last van staartbijten), maar ook de sociale omgeving (er zijn geen staarten meer waar je lekker in kunt bijten). De noodzaak tot couperen ontstaat niet alleen doordat we varkens in een prikkelarme omgeving houden, maar vermoedelijk ook doordat we varkens gefokt hebben die extra bijterig zijn. Voor een groot welzijnsprobleem als couperen en staartbijten bij varkens zijn de omgevings- en dierfactoren dermate nauw met elkaar verweven dat de vraagstelling eigenlijk zinloos is. Als je welzijn wilt verbeteren moet je je niet afvragen of, maar hoe je het dier én z'n omgeving zodanig kunt aanpassen dat het dierenwelzijn er ook werkelijk op vooruit gaat.'